

HYVIL

Nuorten 18-24 vuotiaiden etuus- ja palvelujärjestelmän yhteensovittamisen kehittäminen

Hyvinvointialueiden asiantuntijoiden näkemyksiä syksyllä 2025

Työikäisten sote-palvelujen ja aikuissosiaalityön tietofoorumi 9.2.26
esittäjät Kristiina Aho ja Jonna Mechniakov

Työskentelyn tavoite

Ruohonjuuritason asiantuntijoiden näkemyksen, kokemuksen ja asiantuntijatiedon tuominen mahdollisen nuorten yleistuen ja palvelujärjestelmän kehittämiseksi sosiaalityökomitean työskentelyä varten.

Kohderyhmänä työskentelyssä **kaikki täysi-ikäiset 18-24 -vuotiaat** nuoret eli nuoruuden elämänvaiheen etuus- ja palvelujärjestelmän yhteensovittaminen kokonaisuutena.

Osallistujat

**Mukaan saatiin 11
hyvinvointialueen edustajat
(1-2/alue)**

- Etelä-Pohjanmaa, Länsi-Uusimaa, Helsinki, Vantaa-Kerava, Varsinais-Suomi, Kymenlaakso, Keski-Uusimaa, Pohjois-Savo, Pohjois-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Kanta-Häme

**Osallistujat edustivat asiakastyössä
tai asiakastyön rajapinnassa
toimivia hyvinvointialueiden
asiantuntijoita ja lähiesihenkilöitä
sekä keskijohtoa.**

- Edustuksia aikuissosiaalityöstä/työikäisten palveluista/nuorten tiimeistä, jälkihuollosta, TYM-toiminnasta, työhönvalmennuksesta/mielenterveys- ja päihdepalveluista, työelämä-/työllistymistä tukevista palveluista.

Helsingin sotepe ja Hyvil

- Suunnittelivat ja fasilitoivat työpajat
- Kokosivat/tiivistivät työskentelyssä syntyneen materiaalin tekoälyn avulla

Työskentelyn kulku

Virittäytyminen: Ennakkotehtävä webropol-kyselynä

- Kerättiin etuusjärjestelmän plussia ja miinuksia, eri alueilla olevia nuorille kohdistuvia palveluja, sekä miten etuudet ja palvelut toimivat yhteen arjessa.
- Pyydettiin hyödyntämään laajempaa näkemystä alueilta.

Työpaja 1 (29.10.2025)

- Etuus- ja palvelujärjestelmää yhteensovittavan tulevaisuuden ideaalimallin ideointi
- Minkä pitäisi muuttua etuus- ja palvelujärjestelmässä, jotta malliin tai mallia kohti päästään?

Työpaja 2 (24.11.2025)

- Mallin ja muutosaskeleiden analyysin esittely, täydennys ja kommentointi

Ideaalimallin ja kehittämis ehdotusten esittely sotu-komitean sihteeristölle (15.12.2025)

- Helsingin sotepe ja Hyvil

Palaute- ja kommentointikeskustelu esittelytilaisuudessa saatujen kysymysten pohjalta (16.1.2026)

- Mukaan pääsi noin puolet alkuperäisistä osallistujista

Palautekeskustelun tulosten yhteenveto ja vastausten toimittaminen ministeriölle

HYVIL

Ideaalimalli nuorten 18-24 vuotiaiden etuus- ja palvelujärjestelmän yhteensovittamiseksi

Yhteensovitettu järjestelmä tukemaan nuorten tarpeita tehokkaasti ja vaikuttavasti
/ työpajatyöskentelyjen pohjalta

Ideaalimallin ydinajatuksiksi muodostui

Ideaalimalli yhdistää **rinnalla kulkevan omatyöntekijän, selkeän 'yhden luukun' palveluperiaatteen, joustavan ja kannustavan etuusjärjestelmän sekä nuoren mahdollisuuden kokeilla ja edetä ilman sanktioita.**

Malli nojaa **aitoon monialaiseen yhteistyöhön, nuorten osallisuuteen ja nopeaan reagointiin**, jotta kukaan ei putoa eri järjestelmien väliin.

Ideaalimallin ydinelementit

Yksilöllinen "kiinni pitävä" tuki nuorille

- Nuorelle nimetään oma työntekijä tukemaan eri vaiheiden välillä siirtymistä ja vähentämään siirtymisen vaikeutta (toimivaltainen koordinaattori/rinnalla kulkija).

"Yhden luukun" - palveluperiaate

- Ei fyysinen yksi luukku, vaan periaatteellinen työote kaikilla
- Saavutettavuus ja nopea reagointi
- Nuorten osallisuus ja osallistuminen

Joustava ja kannustava etuusjärjestelmä

- Toimintakyvyn mukaisesta osallistumisesta ja yrittämisestä palkitaan, ei sanktioida.
- Mahdollisuus kokeilla työtä, koulutusta ja kuntoutusta ilman etuuksien katkaisun riskiä.

Monialainen verkostomainen ja lakisääteinen yhteistyö

- Yhteinen suunnitelma
- Tiedon integraatio
- Nuorten osallisuus ja osallistuminen

Muutosehdotuksia 18-24 -vuotiaiden palvelu- ja etuusjärjestelmän kehittämiseksi

Työpajatyöskentelyjen pohjalta

Keskeisimmät palvelujärjestelmän muutostarpeet: Yksilöllinen tuki

- Omatyöntekijä nimetään:
 - nuorille, joilla on monialaisen koordinaation tarve
 - muille riittää nimetty yhteyshenkilö
- Omatyöntekijä on **rooli olemassa olevassa työssä**, ei uusi virka
- Rooli sijoittuu ohjaamoihin, sosiaalityöhön, etsivään työhön, työvoimaviranomaiseen jne.
- Omatyöntekijän ydintehtäväksi määriteltiin nuoren palvelukokonaisuuden koordinaatio, tuen jatkuvuuden varmistaminen sekä yhteisen tilannekuvan kokoaminen ja ylläpito. Omatyöntekijä toimii nuoren asioiden ”kokoavana henkilönä”, ei palvelujen ensisijaisena tuottajana
- Toimivalta rajautuu: omatyöntekijä ei tee etuuspäätöksiä, mutta hänellä on **lausuntovalta ja määritellyt oikeudet (oikeusvaikutus)**

Keskeisimmät palvelujärjestelmän muutostarpeet: "Yksi paikka"

- **Yhden luukun asiointimalli/palveluperiaate, jossa hoidetaan Kela-, kunta-, TE- ja hyvinvointialueen palvelut**
 - **Yksi fyysinen, liikkuva tai virtuaalinen** asiointipiste: ohjaa ja yhdistää palvelut ja nuoren tarvitseman tuen ilman pompottelua ja poisohjausta
 - **Matala kynnyks ja välitön avun saanti nuorilähtöisesti**
- **Ehdotus: Laajennettu tietonäkymä/OmaKanta-järjestelmä nuorelle**
 - Välttämättömät terveys-, sosiaali- ja opiskelutiedot yhdistyvät nuoren suostumuksella ja yhtenäisin tietorakentein
 - Saumaton tiedonhallinnan polku kohti osallisuutta ja työelämää
 - Mahdollistaisi oman työntekijän "kuittauksen" nuoren aktiivisuudesta etuusjärjestelmään ilman raskaita lausuntoja.
- **Valtakunnallinen prosessien yhtenäistäminen** (maksupäivät, ilmoitusvelvollisuudet, peruspalveluprosessit).
 - Riskit väliinputoamiselle muutettaessa pienenevät

Keskeisimmät muutostarpeet: Etuusjärjestelmä

Nuorten yleistuki:

- yksi etuus, yksi hakemus, tarveharkintainen
- yleistuki korvaa viimesijaisen perustoimeentulotuen
- kannustimet osallistumisesta, kokeilut ilman sanktioriskejä
- opintotuen, asumisen, kuntoutusrahan, työttömyysetuuden ja toimeentulotuen yhteensovitus
- sanktioiden lieventäminen ja katkaisujen välttäminen
- varsinainen viimesijainen tuki jää:
 - äkillisiin kriiseihin ja poikkeuksellisiin tilanteisiin
- **Nuorelle taataan katkeamaton, tarveharkintainen ja toimintakykylähtöinen tuki, joka tekee kokeilemisestä turvallista ('jatkumotakuu').**

Yleistuki pohjaksi ja kannustimet osallistumisesta

- **Kohtuullinen perusraha** kaikille nuorille – turvaa vähimmäiselintason (tarveharkintainen) ja poistaa nykyisen perustoimeentulotukilähtöisyyden nuorten toimeentulon turvaajana
- **Aktiivisuuden ja osallistumisen lisäosat osallistumisesta**
 - Yleistuen taso nousee toimintakyvyn mukaisella aktiivisuudella (opinnot/kuntoutus/Mt/Päihpalveluihin kiinnittyminen/työvoimapalvelut/työ)
 - Hallinnointi Kelalla ->aktiivisuuden todentaminen kevyesti palveluntuottajan/omatyöntekijän kuittauksella.
- **Siirtymät toimintakyvyn kasvaessa palkitaan**
 - Siirtyminen alkuvaiheen elämänhallintaa tukevista palveluista työllistymistä edistäviin palveluihin tai koulutukseen kasvattaa, ei alenna kokonaistukea (vrt. nykytila esim. kuty)
 - Kaikki kulukorvaukset ja kannusteet hallinnoidaan Kelan kautta.
 - Omatyöntekijän ilmoitus/kuittaus

Keskeisimmät palvelujärjestelmän muutostarpeet: Monialaisuus

- **Moniammatilliset ja -alaiset alueelliset tiimit** (aidosti yhdessä toimien)
 - Yhteiset tilat fyysisesti ja/tai virtuaalisesti tukemaan sujuvaa yhteistyötä.
 - Digikanavat: valtakunnallisesti saavutettava verkko-ohjaamo + chat
 - Liikkuvat/jalkautuvat tiimit varmistavat paikallistuntemuksen
- **Yhteinen palvelusuunnitelma korvaa erilliset sote-, kuntoutus- ja työnhakusuunnitelmat.**
 - Elämäntilannelähtöinen, kattaa sote-, kuntoutus-, opinto- ja työelämäpolut.
- Monialaisuudessa yhteistyön määrä ei ole ratkaisevaa vaan yhteisen näkemyksen(suunnitelman) muodostaminen ja sen **vaikutukset**
 - Viranomaisella pitää olla perusteluvelvollisuus, jos se poikkeaa yhteisestä suunnitelmasta

Keskeisimmät palvelujärjestelmän muutostarpeet: Sosiaalihuollon arvio

- **Sosiaalihuollon ammatillinen arvio muuttuu vaikuttavaksi etuusjärjestelmän osana**
- **Sosiaalityöntekijän arvio ehdotetaan samalle oikeudelliselle tasolle kuin lääkärin lausunto - etuusjärjestelmässä päätöksentekoa ohjaavaksi**
- **Toisen viranomaisen poikkeaminen sosiaalihuollon ammatillisesta lausunnosta olisi perusteltava kirjallisesti**
- Sosiaalinen toimintakyky rinnastuisi lääketieteellisen työkyvyn rinnalle.
- Lausunto kytkeytyy **yhteiseen suunnitelmaan** → **lausunnolla on oikeusvaikutus.**
- Sosiaalihuolto ei ole enää "jälkikorjaaja", vaan **ennalta vaikutusvaltainen osa etuusprosessia**

Kiitos

Kristiina Aho, johtava sosiaalityöntekijä
Helsingin sotepe
Kristiina.aho@hel.fi

Ellen Vogt, Erityisasiantuntija
Hyvil
Ellen.vogt@hyvil.fi

Jonna Mechniakov, sosiaalityöntekijä, tiimivastaava
Pohjois-Savon hyvinvointialue
Jonna.mechniakov@pshyvinvointialue.fi

HYVI
NVOINTI
ALU EYH
TI ÖV
ÄL **HYVIL** FÄ
RDS OMR
ADESBOL
AGET

www.hyvil.fi